

בימים שבהם ספרי מדע בדיוני ופנטסיה היו מזוהים בארץ כמצרך נחות, מתוצרי הספרות ה"לא קאנונית" כמו סיפורי המתח והאימה, ראה אור בעברית ספרו של אחד הכותבים האמריקאים המוכשרים בתחומים אלה, ה"בלש" והפנטסיה, פרדריק בראון. במקור נקרא הספר *איזה יקום מטורף* (1946), ועמוס גפן, המתרגם, קרא לו *הרפתקה בחלל*. הגיבור, עורך כתב עת לסיפורי מד"ב ופנטסיה, מוצא את עצמו ביקום מקביל שבו התגלה באקראי מנגנון הקפיצה לחלל (ולכן נותר שם המטוס כרעיון בחיתוליו) ושם מצוי כדור-הארץ-המקביל במלחמה מחרידה נגד יצורים ממערכת ארקטורוס.

מאז נכתבו ספרים רבים שבמרכזם יקומים מקבילים. לכל אחד מהכותבים היה מספר שונה של עולמות, וכל כותב הציע דרך משלו להסביר את קיומם ולאפשר (או לא) את המעבר ביניהם. אצל בראון מדובר ביקום מקביל שהדמיון בינו ובין עולמנו מביך – ומתברר כי עצם קיומו כרוך באופן מסתורי במחשבותיו של אדם שנקלע למרכזו של פיצוץ; ואילו בספרי סדרת *קְרִסְטוֹמְנְסִי* של וויין ג'ונס תריסר היקומים המקבילים נבראים כענפי עץ המתפצלים מנקודות חיבור משותפות, וכל אחד מהם מתפתח בכיוון משלו. כבר בספר הראשון בסדרה, *חיי קסם*, מגיעה מישהי מעולם אחר – עלוב למדי, עולם שאין בו קסם – אבל רק *בתשע הנשמות* זוכה הקורא לצאת לביקור בכמה מעולמות אלה עם גיבור הסיפור, ולהתפעל מהמגוון והשונות שלהם וכמובן מהסכנות האורבות לו בהם.

יש משהו מתעתע בתיאור "עולם המוצא" שבו חיים גיבורי הסדרה: וויין ג'ונס אינה מתאמצת להדגיש שאין זה העולם שלנו. אולי להפך. רק פעילותם של הקוסמים והמכשפים הרבים המאכלסים את העולם כדבר שבשגרה רומזת שאולי אנחנו "כבר לא בקנזס". וממש כמו שבעולם המוכר לנו יש רשויות המפקחות על שידורי הטלוויזיה, על ממכר תרופות ועל השלכת פסולת – בעולמו של כריסטופר צ'אנט מתקיימת רשות לפיקוח על הקוסמים, שלא כולם נוהגים ביושר ולעתים צריך אפילו להשתמש בקסמים כדי למנוע מהם להשתמש בכוחותיהם באופן מזיק. בעל תפקיד חשוב זה נקרא קרסטומנסי, והתפקיד הוא שהעניק את שמו לסדרה.

מכותרת המשנה של *תשע הנשמות*, "ילדותו של קרסטומנסי", אפשר ללמוד על אופי הסיפור: כריסטופר צ'אנט הוא ילד, ילד שהוריו העסוקים בענייניהם ובמריבותיהם מפקידים אותו בידי אומנות ואחר כך שולחים אותו לפנימייה. הוא די משועמם עד שמתגלה לו באקראי פתח שדרכו הוא עובר אל היקומים המקבילים, ואף אין לו מושג שזה טיבם. עם הזמן מתברר שהוא נוסע מוצלח במיוחד ביקומים השונים, ובכל זאת נדרש זמן מה עד שהוא לומד בעצמו את התנאים המגבילים הכרוכים בביקורים כאלה, ובינתיים הוא מתנסה בחוויות שאינן מומלצות – ובהן מוות. לכך רומז שם הספר, אבל מתברר שריבוי הנשמות אינו עושה את המוות נורא פחות.

מי שמגלה עניין בכשרונו ודוחף את כריסטופר להרבות במסעות הוא דודו, העושה זאת מתוך תאוות בצע; ולמרבה הזוועה גם אמו של כריסטופר מגלה בו עניין רק משמתברר לה עד כמה רב העושר המזומן לה משוד העולמות המקבילים ומהברחת חומרי הקסם האסורים לעולם שלה. המניע של הדוד והאם כרוך במגבלה העיקרית של התיירים: מי שמסייר בעולמות אחרים חייב להשאיר את גופו בביתו, ואילו מי שיכול להשאיר אחת מהנשמות שלו – זוכה לטייל בגופו! כריסטופר אינו מודע לכך שניחן בתשע נשמות, או שעצם קיומן הוא עניין נדיר, ולכן תוהה איך זה שחברו למסע, טקרוי, אינו מצליח לאחוז בחפצים הגשמיים בעולמות הזרים. בדרכו של כריסטופר אל העולמות המרתקים עומד רק קרסטומנסי הסמכותי, שאינו טורח להסביר לו מהו הפשע ומה הן הסכנות, ומדוע בעצם אסור לו לקום ממיטתו בשעות הקטנות של הלילה ולצאת למסעות מענגים.

יותר מכול מושך את כריסטופר העולם המעוצב בהשראת הדת המצרית הקדומה, ושבו נמצאת הילדה-האלה אשת, מפני שאין לו בעצם חבר בן גילו שאיתו יוכל לדבר. אשת אמנם אכזרית לא

פחות ממחנכותיה, אבל במהלך הסיפור היא עוברת תמורה מעניינת ונראה כי בתמימותו ובלבו הטהור מצליח כריסטופר להשפיע עליה. בקשר הנוצר ביניהם, יותר מכל חלק אחר בספר, ניכר הדמיון לסדרת "ארץ-ים" של אורסולה לה גווין (ובייחוד לכרך *הקברים של אטואן*), ולא פחות מכך לסדרת "חומרי האפלים" של פיליפ פולמן (*המצפן המוזהב, הסכין המעודן*): המאבק בין הדת והמדע מצד אחד ובין הקסמים מצד שני. אצל ווין ג'ונס הדיבור על "דת" ו"מדע" אינו מפורש, אבל גם אצלה הוא משתמע.

מי שקרא את *חיי קסם* יגלה כי גם *תשע הנשמות* מצטיין בעושר בלתי נדלה של המצאות דמיון שיש בהן כדי לשפוך אור עליו על העולם (ואור זה גובר על האפלולית האופיינית כל כך לרוב ספרי הפנטסיה, מימי פרדריק בראון ועד ימינו). השאלה היא באיזה מהשניים כדאי להתחיל. בהערת המחברת בראש *תשע הנשמות* נאמר כי זמנם של הארועים הוא "עשרים וחמש שנים לפחות לפני הסיפור המסופר *בחיי קסם*". נראה כי אחרי שכתבה את *חיי קסם* סברה ווין ג'ונס כי עליה להרחיב את היריעה לאחור – והפיתוח של רעיון היקומים המקבילים נעשה בעצם *בתשע הנשמות*. אפשר לציית להמלצתה ולקרוא בספרים לפי סדר כתיבתם, שהרי העלילות אינן תלויות זו בזו, ואפשר גם לקרוא בספרים כסדרם הכרונולוגי – ואחר כך להמתין לתרגומו של ספר נוסף בסדרה, *שבוע המכשפות*, הצפוי השנה. בשתי הדרכים יישמרו לקורא כמה הפתעות מעניינות.

יחיעם פדן הוא עורך ומתרגם של ספרי ילדים ונוער.